

VKM-BESTILLING

IDENTIFISERING OG RISIKORANGERING AV FREMMEDSTOFFER I MAT SOM GRUNNLAG FOR MATTILSYNETS OVERVÅKING

BAKGRUNN

Fremmedstoffer i mat

Mat og drikke skal ikke inneholde fremmedstoffer i mengder som gjør den helsefarlig. Det er ingen entydig definisjon av fremmedstoffer. I denne bestillingen menes stoffer som rester av plantevernmidler og veterinære legemidler, tilsetnings- og aromastoffer i ulovlige mengder, ulovlige brukte stoffer, forurensninger (kontaminanter), naturlige gifter, prosessfremkalt stoffer og stoffer som avgis fra matkontaktmaterialer. En god oversikt over forekomst av fremmedstoffer i norsk mat og drikke er med på å sikre trygg mat, og oppnås gjennom overvåking. For å kunne prioritere hvilke stoffer som skal overvåkes, trenger Mattilsynet en kunnskapsbasert rangering av fremmedstoffer i mat og drikke som kan utgjøre en potensiell helserisiko for norske konsumenter.

Mange fremmedstoffer omfattes av EU/EØS-regelverket, og flere av disse stoffene har lovfestede grenseverdier for hvor store mengder som er tillatt i forskjellige matvarer. Grenseverdiene fastsettes ut i fra risikovurderinger og andre hensyn slik som god landbrukspraksis og god produksjonspraksis. I tillegg vurderes hva som er praktisk gjennomførbart. Grenseverdiene kan ikke settes så lavt at mesteparten av maten må kasseres.

Overvåking

På fremmedstoffområdet gjennomfører Mattilsynet flere overvåkings- og kartleggingsprogrammer. Årlig gjennomføres to store overvåkingsprogrammer («Rester av plantevernmidler» og «Rester av legemidler») på landbasert mat. Disse er Norge, som EØS-land, forpliktet til å følge. Videre gjennomføres det årlig store overvåkingsprogrammer på fremmedstoffer i sjømat («Rester av legemidler i fisk» og «Miljøgifter i villfisk, marine oljer, og i fisk og sjømat fra forurensede havner og fjorder»). I tillegg har Mattilsynet overvåkingsprogrammer av mindre omfang for ulike fremmedstoffer. Prioriteringen av hvilke stoffer som skal inngå i disse programmene varierer fra år til år, og baseres f.eks. på endrede spisevaner eller ny

kunnskap om et spesifikt stoff. For at resultatene fra denne overvåkingen skal kunne brukes av Mattilsynet i forvaltningen av trygg mat, trenger vi et bedre kunnskapsgrunnlag for å prioritere hvilke fremmedstoffer i mat som bør overvåkes, hvilke matvarer som bør overvåkes, og hvor mange matvarer det bør tas prøver av.

OPPDRA

Mattilsynet ber Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) om å utarbeide en oversikt over, og rangering av, fremmedstoffer i mat, drikke og kosttilskudd som kan utgjøre en potensiell helserisiko. Det er ingen øvre grense for hvor mange stoffer som kan være med i oversikten. Oppdraget er delt i 3 deler:

Del 1

Utarbeide en oversikt over hvilke fremmedstoffer/stoffgrupper i mat, drikke og kosttilskudd som kan utgjøre en potensiell helserisiko, med en faglig begrunnelse for hvert enkelt stoff/stoffgruppe. Potensiell helserisiko vurderes på bakgrunn av stoffets iboende farlighet (toksisitet) og hvor mye det antas at ulike befolkningsgrupper får i seg av stoffet via maten (eksponering), dersom dette er kjent. Oversikten skal basere seg på VKM-medlemmers ekspertvurdering.

Fremmedstoffer som Mattilsynet ønsker at skal inngå i VKMs vurdering

- Tilsetnings- og aromastoffer
- Stoffe som brukes ved produksjon av matkontaktmaterialer
- Miljøgifter og andre forurensende stoffer
- Prosessfremkalte stoffer
- Naturlige gifter

Fremmedstoffer som allerede inkluderes i de to store overvåkingsprogrammene som Norge plikter å gjennomføre i henhold til EØS-avtalen, skal ikke inngå i VKMs vurdering:

- Plantevernmiddelester
- Legemiddelester

Del 2

Fremmedstoffene på listen i del 1 skal vurderes og rangeres ut i fra potensiell helserisiko. Rangeringen baseres på kriterier og metoder definert av VKM og begrunnes i vurderingen.

Del 3

For hvert av fremmedstoffene på listen i del 1, skal VKM beskrive

- a. Hvilke matvarer, drikke og/eller kosttilskudd som er mest relevante å overvåke
- b. Hva som er tilstrekkelig prøveuttak og antall prøver for å oppnå en representativ overvåking av forekomsten i kosten til den norske befolkningen

HVORFOR MATTILSYNET BESTILLER DETTE OPPDRAGET

Mattilsynets samfunnsoppdrag innebærer å sikre helsemessig trygg mat, og herunder arbeider Mattilsynet for at befolkningen ikke skal eksponeres for helseskadelige mengder av fremmedstoffer gjennom maten. VKM som kunnskapsleverandør, sikrer at Mattilsynet får en uavhengig vitenskapelig vurdering og rangering av helsefarlige stoffer i mat. Oversikten vil bidra til at Mattilsynet kan være kunnskapsbasert i sin overvåking av fremmedstoffer i mat. Vurderingen vil også brukes til å utarbeide og formidle råd til virksomheter, forbrukere og andre grupper i samfunnet, og til å utvikle regelverk og gi innspill til departementene.

Data

- Mattilsynets kartleggings- og overvåkingsdata
- Innrapporterte data fra vannverkseiere
- Tilgjengelige rapporter og kartlegging- og overvåkingsdata fra Norge og sammenlignbare land
- Data samlet i forbindelse med VKMs tidligere risikovurderinger

Språk

Mattilsynet ønsker at rapporten skrives på engelsk med et sammendrag på norsk.

Tidsramme:

For å kunne bruke denne informasjonen til å prioritere hvilke fremmedstoffer i hvilke matvarer som skal analyseres i overvåkingsprogrammet 2020, trenger Mattilsynet denne rapporten innen 15. september 2019.

Saksansvarlig i Mattilsynet

Monica Andreassen (monica.andreassen@mattilsynet.no)

Mattilsynet, Hovedkontoret

Avdeling Mat, Seksjon Fremmedstoffer og EØS

Seksjonsleder

Marie Louise Wiborg

Mattilsynet, Hovedkontoret

Avdeling Mat, Seksjon Fremmedstoffer og EØS

Aktuelle lenker:

- [Tilsetningsstoffer](#)
- [Aroma](#)
- [Matkontaktmaterialer](#)
- Rapport om [siloksaner](#)
- Rapport om [papp og papir](#)
- [Forskrift om forurensede stoffer og forskrift om prøvetakning og analyse](#)
- [Oversikt over overvåking- og kartleggingsprogrammer innen fremmedstoffer](#)

Vedlegg

- Vedlegg over forurensede stoffer som det er grenseverdier for

BACKGROUND

Undesirable substances in food

Food shall not contain levels of undesirable substances or additives that can be of health concern. There is no explicit definition, and in this assignment, pesticide and veterinary residues, unauthorized use levels of food additives, unauthorized substances, contaminants, natural toxins, processing contaminants and substances migrating from food contact materials, will be referred to as undesirable substances in foods. Monitoring is an important tool to reveal potential substances of concern in foods as well as to maintain and ensure consumer safety. In order to prioritize which substances to monitor, the Norwegian Food Safety Authority (NFSA) needs a knowledge-based ranking of contaminants that may pose a potential health risk for the Norwegian consumers.

Several undesirable substances are included in the EU/EEA regulations, and for many of these substances there are maximum levels (MLs) established for the different food categories. The MLs are generally based on risk assessments and other aspects like good agricultural and production practices, as well as assessments of what is practical achievable. The MLs cannot be too low, causing that most of the food must be discarded.

Monitoring

Several monitoring programs are conducted by the NFSA. With respect to undesirable substances, two monitoring programs (“Pesticide residues” and “Veterinary residues”) are conducted on livestock animals each year. Norway is committed to perform these monitoring programs according to the EEA agreement. Furthermore, large monitoring programs on undesirable substances in sea food are performed yearly (“Veterinary residues in fish” and “Environmental contaminants in wild fish, marine oils and in fish and sea food from contaminated harbors and fjords”). In addition, smaller monitoring programs on other undesirable substances are conducted yearly. The prioritization of which substances to examine differ from year to year and is based upon i.e. changed dietary habits or new knowledge about specific substances. To ensure that the monitoring data can be applied in the management of safe foods, NFSA needs risk-based knowledge regarding which substances to examine, which food categories to monitor, and how many samples that should be included in the monitoring programs for each substance and food category.

Assignment

NFSA asks The Norwegian Scientific Committee for Food and Environment (VKM) to provide an overview with a risk ranking of contaminants in foods, drinks and dietary supplements that may pose a potential health risk for Norwegian consumers. There is no upper limit of substances that can be included in the overview. The assignment is divided into three parts:

Part 1

Provide an overview of undesirable substances in foods, drinks and dietary supplements that may potentially pose a health risk and include scientific grounds for each substance. Potential health risks should be assessed based on both toxicity and exposure, when this information is available. The list of substances should be based on the VKM members’ expert judgement.

Substances that should be included:

- Food additives and aromatic substances
- Substances used in food contact materials
- Contaminants
- Process-induced substances
- Natural toxins

Substances that should be excluded (these substances are already covered by the two extensive monitoring programs that Norway is committed to according to the EEA-agreement):

- Veterinary residues and illegal pharmaceuticals
- Pesticide residues

Part 2

To assess and rank the substances on the list developed in part 1, according to potential health risk. The risk ranking should be based on methods and criteria defined by VKM and must be described.

Part 3

For each of the substances on the list from part 1, VKM is asked to describe

- a) Which food, drinks and/or dietary supplements is most relevant for monitoring
- b) What is adequate sampling and number of samples to ensure monitoring that is representative for the occurrence in foods consumed by the Norwegian population

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*